

Kırgız Öğrencilerin Türkiye Türkçesi Öğreniminde Yaptıkları Yanlışlar ve Yapılan Yanlışlar Üzerine Öneriler (Manas Üniversitesi Hazırlık Sınıfında Okuyan Öğrenciler Örneğinde)

Analysis Of Mistakes Done By The Kyrgyz Students In Learning Turkey Turkish And Suggestions To Those Mistakes (Examples By The Manas University Students Studying In Preparation Classes)

Erdal AYDOĞMUŞ¹

Geliş Tarihi: 19.02.2018 / **Düzenleme Tarihi:** 14.03.2018 / **Kabul Tarihi:** 18.03.2018

Özet

Sovyetler Birliğinin dağılmasıyla beraber Sovyetler Birliği içinde bulunan Türk halkları bağımsızlıklarını ilan ederek Türk Cumhuriyetleri ortaya çıkmıştır. Türkiye Cumhuriyeti tarafından bağımsızlığını ilan eden kardeş Türk Cumhuriyetleriyle siyasi, askeri, ekonomik, kültürel alanlar başta olmak üzere eğitim alanında da birçok ortaklıklar yapılmıştır. Böylelikle Türk soylulara Türkçe öğretimine de başlanılmıştır.

Türkiye Türkçesi öğrenen Türk soylular arasında Kırgızlar da vardır. Gerek Kırgızistan'da gerekse Türkiye'de okuyan, çalışan ya da yaşamak için gelen Kırgızlara Türkiye Türkçesi öğretimi yapılmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti ile Kırgızistan Cumhuriyeti arasında 30 Eylül 1995 yılında ikili anlaşma ile Kırgızistan- Türkiye Manas Üniversitesi adında ortak bir devlet üniversitesi kurulmuştur. Bu üniversitede eğitim alacak olan Kırgız öğrencilere bir yıl hazırlık sınıfında Türkiye Türkçesi eğitimi verilmektedir.

Bu çalışmada adı geçen üniversitede Türkiye Türkçesi öğrenen Kırgız öğrencilerin dil öğrenirken yaptıkları yanlışlar tespit edilerek yaptıkları yanlışlar gösterilmiştir. Ayrıca yapılan yanlışların önüne geçilmesi için yapılması gerekenler konusunda öneriler sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Kırgızlara Türkiye Türkçesi Öğretimi, Kırgız öğrencilerin Türkiye Türkçesi öğreniminde yaptıkları yanlışlar, çözüm önerileri.

Abstract

With the disintegration of the Soviet Union, the Turkish people in the Soviet Union declared their independence and the Turkish republics emerged. Brother declared its independence by the Republic of Turkey with the Turkish Republic of political, military, economic and cultural fields, especially in the field of education have been many partnerships. As a result, Turkish natives began teaching Turkish.

Turkey Turkish learning Turkish descent are among the Kyrgyz. Both Kyrgyzstan as well as in studying in Turkey, Turkey Turkish training for employees to live or are made from Kyrgyz.

September 30, 1995 by a bilateral agreement between the Republic of Turkey in the Republic of Kyrgyzstan Turkey Manas University was established Kyrgyzstan- a state university named partners. This training is given in Turkish universities in Turkey in a year preparatory classes for Kyrgyz students who receive training.

In this study, universities in Turkey said they made mistakes while learning Kyrgyz language students who learn Turkish inaccuracies shown they are identified. In addition, suggestions were made on what to do in order to prevent the mistakes made.

Key Words: *Teaching Turkish of Turkey to the Kyrgyz, The mistakes made by Kyrgyz students in learning Turkish of Turkey, and solutions.*

Giriş

Ana dilden başka farklı bir dil öğrenmek bazıları için "yeni bir insan", bazıları için "ihtiyaçtan dolayı gerek duyulduğundan" geçmişten günümüze kadar insanlar tarafından öğrenilmesi ihtiyaç haline geldiğinden öğrenilmeye devam edilmektedir. Dünyada öğrenilen diller arasında Türkçe de yer almakta olup günümüzde Türkçenin öğrenimi gereksinimi ve Türkçenin yabancılara öğretimine hızla devam edilmektedir.

"Türkçe günümüzde olduğu gibi geçmişte de çeşitli nedenlerle ilişkide bulunan milletler tarafından öğrenilmekteydi. İlk dönemlerde sistemli bir öğretim olmasa da Türkçenin yabancılar tarafından öğrenilip kullanıldığı görülmektedir." (Biçer, 2012: 109)

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ardahan Üniversitesi, İBEF, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü.
E-posta: erdalaydogmus40@gmail.com

11. yüzyılda Kaşgarlı Mahmud ve onun eseri Divanu Lugati't- Türk ile Türkçenin zengin bir dil olduğu gerçeği ortaya konulurken Memlûk Devleti içerisinde Arapların Türkçe öğrenme isteği üzerine yazılan gramer ve sözlük kitapları ile Türkçe, öğretim ve kültür dili olma yolunda ilerlemeye başlamıştır. (Doğan ve Öztürk, 2016: 129)

"11. yüzyılda Dîvânü Lügati't Türk ile başlayan Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, günümüzde gerek Türkiye'de gerekse yurtdışında; üniversitelerin Türkoloji bölümlerinde, temsilcilikleri bulunan ülkelerde Yunus Emre Enstitüsü merkezlerinde, Türkçe öğretim merkezlerinde yöntem ve teknikler ışığında gerçekleştirilmektedir. Aynı zamanda Türkiye'de üniversitelerde eğitim görmek amacıyla Türkiye'ye gelen yabancı öğrencilere TÖMER başta olmak üzere üniversitelerin sürekli eğitim merkezlerinde açılan kurslarında da yabancı dil olarak Türkçe öğretilmektedir." (Otur, 2017: 56)

"Türkçenin öğrenim gereksinimi, yalnızca eğitim amaçlı olarak sınırlı kalmamaktadır. Turizm, ticari, kültürel ve siyasi faaliyetler amaçlı da Türkçe her yaşta birey tarafından öğrenilmektedir." (Otur, 2017: 56)

Türkiye'nin dünyaya açılan politikalar geliştirmesinden dolayı; siyasi, ekonomik, askeri, kültürel ve eğitim anlaşmaları yapılmaktadır. Bu anlaşmalar çerçevesinde eğitim için Türkiye'ye birçok öğrenci gelmektedir. Gelen bu öğrencilere Türkçe öğretimi yapılmaktadır.

"Türkiye Cumhuriyeti ve Kırgızistan arasında gelişen ikili ilişkiler ülkeler arasında öğrenci, öğretim üyesi değişimi ve göndermeyi beraberinde getirmiştir. Ülkeler arasındaki ticari ilişkiler de iki ülke arasında göç oluşturmuştur. Türkiye'den Kırgızistan'a, Kırgızistan'dan da Türkiye'ye gelenlere dil öğretimi ihtiyacı da doğmuştur." ("Alyılmaz vd.", 2015: 331).

Türkiye'ye gelen öğrenciler dışında bir de Türkiye'nin yurt dışında ikili anlaşmalar ile açmış olduğu kurumlarda Türkçe öğretimi yapılmaktadır. Bu şekilde Türkiye Cumhuriyeti ve Kırgızistan Cumhuriyeti arasında ikili anlaşma ile kurulan Kırgızistan- Türkiye Manas Üniversitesinde Türkiye Türkçesi öğretimi yapılmaktadır.

Kırgızistan'da Türkiye Türkçesi öğretimi, Kırgızistan- Türkiye Manas Üniversitesi dışında T.C. Bıшкеk Büyükelçiliği, Eğitim Müşavirliği bünyesinde başkent Bıшкеk ve Oş'ta, başkent Bıшкеk'te bulunan bazı üniversitelerde (Milli Üniversite, Sosyal Bilimler Üniversitesi vs.), Celalabat şehrinde Türk Dünyası Araştırmaları Vakfına bağlı Türk Dünyası Kırgız-Türk Sosyal Bilimler Enstitüsünde yapılmaktadır.

Yukarıdaki adı geçen kurumların içinden Türkiye Türkçesi öğretimi yapan en eski kurum Kırgızistan- Türkiye Manas Üniversitesidir. Hatta Türkiye dışındaki Türkiye Türkçesi öğretimi yapan en geniş kadroya sahip olmasıyla dikkat çekmektedir.²

Türkiye Türkçesi öğretimi yapılırken dikkat edilmesi gereken en önemli husus hedef kitleyi tanımadır. Hedef kitle Türk soylu ise Türk soylularla tarihteki, dildeki, kültürdeki, örf ve adetteki ortaklıklardan dolayı hedef kitleye farklı bir öğretim modeli uygulanmalıdır. Dildeki ortaklıklar hedef kitleye hissettirilmelidir. Böylelikle hedef kitle tarafından Türkiye Türkçesi öğrenimi kolaylaşarak zevkli bir hale gelecektir. Dilden başka, tarihi, kültürel ortaklıkların hedef kitle tarafından farkına varılması aynı zamanda Türkiye Türkçesine karşı bir yakınlaşmayı ve ortaklıkların güç birliğine dönüştürülmesi yönünden son derece önemlidir.

"Türkçe öğretiminde hedef kitleleri Türkiye Türkleri, iki dilliler, yabancılar ve Türk soylular olmak üzere dört ana grupta toplayabiliriz." (Duman, 2003: 151)

Yabancılar Türkçe öğretimi ile soydaş Türklere Türkçe öğretiminin farklı metotlarla olması gerektiği, Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten herkes tarafından artık kabul edilmektedir. Öte yandan ders materyallerinin hazırlanmasında ne yazık ki soydaş Türklere yönelik yeterli çalışma bulunmamakta, yabancılar Türkçe öğretimi için hazırlanmış ders materyalleri soydaş Türklere için de kullanılmaktadır. Cümle yapısının aynı olması, ortak söz varlığı, ortak biçimbirimler Türkiye Türkçesinin soydaş Türklere öğretimi etkileyen unsurlardır. Yabancılar için hazırlanmış bir ders kitabının soydaş Türklere için de kullanılması, zaman zaman ortak bir gramer özelliğinin üzerinde gereğinden fazla durulması ve hedef kitlenin sıkılması gibi bir durumu ortaya çıkarmaktadır. Ders materyallerinin hazırlanmasında bilinenden bilinmeyene doğru yani ortaklıklardan farklılıklara doğru bir yol izlenmeli, hedef kitleye bambaşka yabancı bir dil değil kendi dillerinin bir lehçesinin öğrendikleri hissettirilmelidir. Aynı durum Kırgızlara Türkiye Türkçesi öğretirken de geçerlidir. Karşımızdaki hedef kitlenin Türkçenin farklı bir lehçesini kullanan bir hedef kitle olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Gerek Kırgızlar için gerek diğer Türk cumhuriyetlerinde Türkçe öğretimi için ayrı ders materyalleri hazırlanmalıdır. (Duman, 2013: 84).

Yöntem

Çalışmada Kırgızistan- Türkiye Manas Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu Dil Hazırlık Bölümü Türkiye Türkçesi Öğretimi Koordinatörlüğü bünyesinde Türkçe hazırlık sınıfında okuyan Kırgızların Türkiye Türkçesi öğreniminde yaptıkları yanlışlar ele alınarak, yapılan yanlışlar konularına göre başlıklar halinde verilmiştir. Yapılan yanlışların doğru şekilleri de örneklerle gösterilmiştir.

Çalışmada verilen yanlışlar öğrencilerin ders esnasındaki (okuma anlama, yazılı anlatım, sözlü anlatım) etkinliklerinden, ödevlerinden ve sınav kâğıtlarından tespit edilmiştir. Tespit edilen yanlışların sebepleri, ülkede konuşulan dillerin (Kırgız Türkçesi ve Rusça) etkisinden de yola çıkarak çözüm önerileriyle birlikte çalışmada sunulmuştur.

Bulgu ve Yorumlar

Elbette yabancı bir dil öğrenilirken ana dilin etkisi kaçınılmazdır. Kırgızlar için bu durum daha farklıdır. Kırgızistan'da Kırgız Türkçesinin yanı sıra Rusça da konuşulmaktadır. İki dilin konuşulmasından dolayı Türkiye Türkçesi öğrenenlerin, öğrenim sırasında hem ana dilin hem de Rusçanın etkisiyle birtakım yanlışlar yaptıkları görülmektedir.

Ana dilin ve Rusçanın Kırgız Türkçesine olan etkisinden başka bir de Kırgız Türkçesi ve Türkiye Türkçesinin aynı dil ailesine mensup olmaları (ses bilgisi, şekil bilgisi, cümle bilgisi vs.) ve bunun Kırgızlara Türkiye Türkçesi öğrenirken bazı kolaylıklar sağlaması gerekirken çalışmada bunun tersi durumların yaşandığı da tespit edilmiştir.

Kiril alfabesini kullanan Kırgızların, Türkiye Türkçesi öğrenirken Latin alfabesiyle karşılaştıkları zaman alfabe kaynaklı yanlışlar yaptıkları görülmektedir. Kiril alfabesi ve Latin alfabesinde şekil olarak aynı, ses olarak farklı sesleri karşılayan harflerden kaynaklanan yanlışlarla sık karşılaşmaktadır. Örneğin Latin alfabesindeki **/b/** sesi Kiril alfabesinde **/в/** sesini

² <http://www.goldenbridgenews.com/turkiye-disindaki-en-buyuk-turkce-ogretim-merkezi-manas-universitesi-yabanci-diller-yuksekokulu/>

karşılıklıdır. Kiril ve Latin alfabesi arasındaki bu farklılıktan dolayı “beyaz” kelimesinin “veyaz” şeklinde okunduğu görülmektedir.

Seslerin telaffuzunda da yanlışlar yapılmaktadır. Kiril alfabesindeki /x/ sesi /c/ sesine denk iken Latin alfabesinde /c/ ve /j/ farklı iki sestir. Türkiye Türkçesi öğrenen Kırgızların /j/ sesini /c/ sesi olarak telaffuz ettikleri görülmektedir. Örneğin “Jale” ismi “Cale” olarak telaffuz edilmektedir.

Bazı harflerin yazımında da hatalar yapıldığı görülmektedir. Örneğin Kiril alfabesindeki /e/ sesi “ye” şeklinde okunmaktadır. Latin alfabesindeki /e/ sesini de “ye” şeklinde okudukları görülmektedir.

En çok yapılan yanlışlardan bir diğeri ise Türkiye Türkçesi ile Kırgız Türkçesindeki kişi eklerinin benzerlik göstermesinden dolayı yanlış yapılmaktadır. Kırgız Türkçesinde **l. teklik kişi eki -mln** iken Türkiye Türkçesinde **-(y)lm** şeklindedir. Kırgız Türkçesinde “**Мен окуучумун./ Men okuuçumun.**” Türkiye Türkçesinde “**Ben öğrenciyim.**” şeklinde yazılması gerekirken “**Ben öğrencimin.**” şeklinde yazıldığı görülmektedir.

Türkiye Türkçesinde ve Kırgız Türkçesinde yazılışı aynı anlamları farklı olan kelimelerde yanlışlar yapılmaktadır. Bu tür yalancı eşdeğerlerde yapılan yanlışlar oldukça fazladır. Örneğin Türkiye Türkçesindeki “**muz**” kelimesi bir çeşit meyveyi karşılarken Kırgız Türkçesindeki “**мыз/ muz**”, “**buz**” kelimesini karşılıklıdır.

Kırgızların Türkiye Türkçesi öğrenirken yapmış oldukları yanlışlar başlıklar halinde;

1. Alfabenin Kullanımında Görülen Yanlışlar
2. Yazımda Görülen Yanlışlar
3. Telaffuzda Görülen Yanlışlar
4. Eklerde Görülen Yanlışlar
5. Yalancı Eşdeğerlerde Görülen Yanlışlar
6. Cümlelerde Görülen Diğer Yanlışlar
7. Kalıp ifadelerin Kullanımında Görülen Yanlışlar olarak sıralanabilir.

Kısaltmalar

DK Doğru Kullanım

YK Yanlış Kullanım

TT Türkiye Türkçesi

KT Kırgız Türkçesi

KTTTYE Kırgız Türkçesi ve Türkiye Türkçesi Arasındaki Yalancı Eşdeğerler (Dıykanbayeva. 2012: 2260- 2269)

1. Alfabenin Kullanımında Görülen Yanlışlar

Hedef kitle tarafından Türkiye Türkçesi öğrenilmeye başlandığında alfabe kaynaklı yanlışlar yapılmaktadır. Bilindiği üzere Kırgızistan Cumhuriyetinde Kiril alfabesi kullanılmaktadır. Hedef kitle tarafından yeni öğrenilen Latin alfabesindeki bazı seslerin karşılığı ile Kiril alfabesindeki bazı seslerin karşılığı birbirine karıştırılmaktadır.

1.1. /b/ Sesinin Kullanımında Görülen Yanlışlar

Latin alfabesindeki /b/ sesinin Kiril alfabesindeki karşılığı /v/ şeklindedir. Hedef kitlenin Türkiye Türkçesi öğrenmeye başladıkları ilk zamanlarda /b/ ve /v/ sesi birbirine karıştırılmaktadır.

YK Vasketbol oynuyoruz.

DK Basketbol oynuyoruz.

1.2. /c/ Sesinin Kullanımında Görülen Yanlışlar

Latin alfabesindeki /c/ sesinin Kiril alfabesindeki karşılığı /s/ şeklindedir. Hedef kitlenin /c/ sesini Kiril alfabesindeki şekliyle kullandıkları görülmektedir.

YK Soruya **sevap** veriyor.

DK Soruya **cevap** veriyor.

1.3. /d/ Sesinin Kullanımında Görülen Yanlışlar

Latin alfabesindeki /d/ sesinin Kiril alfabesindeki karşılığı /g/ şeklindedir. Hedef kitle tarafından bu seslerin kullanımında yanlışlar yapıldığı görülmektedir.

YK Çingiz’in **gayısı** Bişkek’e gitti.

DK Çingiz’in **dayısı** Bişkek’e gitti.

1.4. /b/ ve /d/ Seslerinin Kullanımında Görülen Yanlışlar

/b/ ve /d/ sesleri birbirine karıştırılmaktadır. /b/ sesinin yerine /d/ sesi kullanılmaktadır. Hedef kitleyle hem okuma çalışması hem de yazılı anlatım çalışması yapıldığı sırada böyle bir yanlışla karşılaşılılmaktadır.

YK Dahar geldiği zaman kuşlar ötmeye başlar.

DK Bahar geldiği zaman kuşlar ötmeye başlar.

1.5. /h/ Sesinin Kullanımında Görülen Yanlışlar

Latin alfabesindeki /h/ sesinin Kiril alfabesindeki karşılığı /н/ şeklindedir. Hedef kitlenin bu sesi hem okurken hem de yazarken Kiril alfabesinin etkisiyle, /h/ sesinin yerine /н/ sesi kullanılmaktadır.

YK Nayvanları seviyorum.

DK Hayvanları seviyorum.

1.6. /p/ Sesinin Kullanımında Görülen Yanlışlar

Latin alfabesindeki /p/ sesinin Kiril alfabesindeki karşılığı /р/ şeklindedir. Bu iki sesin birbirine karıştırılmasından yanlışlar yapılmaktadır.

YK Askar razardan elma aldı.

DK Askar pazardan elma aldı.

2. Yazımda Görülen Yanlışlar

2.1. /i/ Sesinin Yazımında Görülen Yanlışlar

Hedef kitlenin yazılı anlatım kâğıtlarında görülen yazım yanlışlarından bir tanesi büyük /İ/ sesinin yerine /I/ sesinin kullanıldığı görülmektedir.

YK İnsanlar alışveriş yapıyorlar.

DK İnsanlar alışveriş yapıyorlar.

2.2. ‘ı’ ve ‘i’ Seslerinin Yazımında Görülen Yanlışlar

Hedef kitlenin yazılı anlatım kâğıtlarında küçük /ı/ sesinin yerine /i/ sesinin kullanıldığı görülmektedir.

YK Çocuklar ilik suyla duş aldılar.

DK Çocuklar ılık suyla duş aldılar.

2.3. /y/ Sesi ile /i/ Sesinin Yazımında Görülen Yanlışlar

/y/ sesinin yerine /i/ sesi yazılmaktadır.

YK Ai çıktı.

DK Ay çıktı.

2.4. /k/ Sesinin Yazımında Görülen Yanlışlar

Küçük /k/ sesinin dik çizgisi Latin alfabesinde uzun, Kiril alfabesinde /к/ sesinin dik çizgisi görüldüğü üzere kısadır. Hedef kitle tarafından bu ses (k) Kiril alfabesindeki şekliyle yazıldığı ve bu alışkanlığın zor yenildiği görülmektedir.

YK Dün akşam kulağım çok ağrıdı.

DK Dün akşam kulağım çok ağrıdı.

2.5. /t/ Sesinin Yazımında Görülen Yanlışlar

Latin alfabesindeki küçük /t/ sesi Kiril alfabesinde /т/ şeklinde yazılmaktadır. Hedef kitlenin yazı yazarken ana dilin etkisiyle bu harfi karıştırdıkları görülmektedir.

YK Saam dokuzda film başlayacak.

DK Saat dokuzda film başlayacak.

2.6. Bazı Özel İsimlerin Kullanımında Görülen Yanlışlar

Türkiye Türkçesinde dil ve milliyet isimleri cümle içinde büyük sesle yazılırken, Kırgız Türkçesinde dil ve milliyet isimleri cümle içinde küçük sesle yazılır. Hedef kitle tarafından dil ve milliyet isimlerinin cümle içinde Kırgız Türkçesindeki gibi küçük sesle yazıldığı görülmektedir.

YK Biz Kırgızistan- Türkiye Manas Üniversitesinde türkçe öğreniyoruz.

DK Biz Kırgızistan- Türkiye Manas Üniversitesinde Türkçe öğreniyoruz.

YK Sınıfta rus öğrenci var.

DK Sınıfta Rus öğrenci var.

3. Telaffuzda Görülen Yanlışlar

Türkiye Türkçesi ve Kırgız Türkçesine yabancı dillerden giren ortak kelimeler bulunmaktadır. Rusçanın Kırgız Türkçesine etki etmesi sonucu bazı ortak kelimelerin Rusçadaki şekliyle kullanıldığından yazımda ve telaffuzda yanlışlar yapılmaktadır.

Kırgız Türkçesindeki bazı kelimelerde /o/ sesi Rusçanın etkisiyle /a/ şeklinde telaffuz edilmekte ve yazılmaktadır.

3.1. “otobüs” kelimesinin yazımında ve telaffuzunda görülen yanlış aşağıdaki gibidir.

YK Avtobüse bindiler.

DK Otobüse bindiler.

3.2. “otel” kelimesinin yazımında ve telaffuzunda görülen yanlış aşağıdaki gibidir.

YK Bu atelde kalacağız.

DK Bu otelde kalacağız.

3.3. “ceket” kelimesinin yazımında ve telaffuzunda görülen yanlış aşağıdaki gibidir.

YK Jaket

DK Ceket

4. Eklerde Görülen Yanlışlar

4.1. I. Tekil Kişi İyelik Ekinin Kullanımında Görülen Yanlışlar

Türkiye Türkçesinde I. tekil kişi iyelik eki **-Im (-ım/ -im/ -um/ -üm)**, Kırgız Türkçesinde **-In (-ın/ -in/ -un/ ün)** şeklindedir. İlk zamanlarda I. tekil kişi iyelik eklerini yanlış kullanıldığı görülmektedir.

YK Benin adım Ayzaada.

DK Benim adım Ayzaada.

4.2. I. Teklik Kişi Ekinin Kullanımında Görülen Yanlışlar

Türkiye Türkçesinde I. teklik kişi eki **-(y) -Im (-ım / -im / -un / -ün)**, Kırgız Türkçesinde I. teklik kişi eki **-mIn (-mın / -min / -mun / -mün)** şeklindedir. I. teklik kişi ekinin kullanımında ana dilin etkisi görülmektedir.

YK Ben öğrencimin.

DK Ben öğrenciyim

4.3. I. Çoğul Kişi Ekinin Kullanımında Görülen Yanlışlar

Türkiye Türkçesinde I. çoğul kişi eki **-(y) -Iz (-ız / -iz / -uz / -üz)**, Kırgız Türkçesinde I. çoğul kişi eki **-mIz (-mız / -miz / -muz / -müz)** şeklindedir. I. çoğul kişi ekinin ana dilin etkisiyle yanlış kullanıldığı görülmektedir.

YK Kitap okuyormuz.

DK Kitap okuyoruz.

4.4. II. Çoğul Kişi Ekinin Kullanımında Görülen Yanlışlar

Türkiye Türkçesinde II. çoğul kişi eki **-sInIz (-sınız/ -siniz/ sunuz/ sünüz)**, Kırgız Türkçesinde II. çoğul kişi eki **-sIz (-sız/ -siz/ -suz/ -süz)** şeklindedir. II. çoğul kişi ekinin yanlış kullanıldığı görülmektedir.

YK Siz öğretmensiz.

DK Siz öğretmensiniz.

4.5. Çokluk Ekinin Kullanımında Görülen Yanlışlar

Türkiye Türkçesinde çokluk eki **-IAr (-lar -ler)**, Kırgız Türkçesinde çokluk eki **-IAr (-lar/ -ler/ -lor/ -lör)**, **-DAr (-dar/ -der/ -dor/ -dör/ -tar/ -ter/ -tor/ -tör)** olmak üzere Kırgız Türkçesindeki çokluk eklerinin Türkiye Türkçesindeki çokluk eklerinden fazla olduğu görülmektedir.

Çokluk eki **-lar, -ler'dir. -lar, -ler** şekli **r, y** ve **ünlülerden** sonra kullanılır. Ünsüz benzeşmesi dolayısıyla tonlu ünsüzlerden sonra **-dar, -der**; tonsuz ünsüzlerden sonra **-tar, -ter** şekli kullanılır. (Öner, 1990: 108). Ayrıca yuvarlaklaşma nedeniyle çokluk ekinin **-lor, -lör; -dor, tör** gibi yuvarlak şekilleri de mevcuttur. (Alkaya, E. , Buran, A. , 1999: 299)

YK Kitaptar.

YK Evder.

DK Kitaplar.

DK Evler.

4.6. Çokluk Eki -IAr (-lar / -ler) ile “çok” Kelimesinin Bir Arada Kullanımından Kaynaklanan Yanlışlar

Hedef kitle tarafından cümle içinde **-IAr (-lar / -ler)** çokluk eki ile **“çok”** kelimesinin bir arada kullanılmasından dolayı yanlış yapıldığı görülmektedir. Bu yanlışlık sık yapılmaktadır.

YK Sınıfta çok öğrenciler var.

YK Dün akşam evimize çok misafirler geldi.

DK Sınıfta çok öğrenci var.

DK Dün akşam evimize çok misafir geldi.

4.7. Ad Durum Eklerinin Kullanımında Görülen Yanlışlar

4.7.1. Bulunma Ad Durum Ekinin Kullanımında Görülen Yanlışlar

Bulunma ad durum ekinin ana dilin etkisiyle gereksiz yere kullanıldığından dolayı yanlış yapıldığı görülmektedir.

YK Aygerim **yazında** Talas'a tatile gidecek.

DK Aygerim **yazın** Talas'a tatile gidecek.

Bazı cümlelerde ad durum ekinin kullanılması gerektiği halde kullanılmadığı için yanlış yapılmaktadır.

YK Annem **1982 yılı** üniversiteden mezun olmuş.

DK Annem **1982 yılında** üniversiteden mezun olmuş.

Bulunma ad durum ekinin yerine yönelme ad durum ekinin kullanıldığında yanlış yapıldığı görülmektedir.

YK Önemli haberleri aklıma tutuyorum.

DK Önemli haberleri aklımda tutuyorum.

4.7.2. Uzaklaşma (çıkma) Ad Durum Ekinin Kullanımında Görülen Yanlışlar

Uzaklaşma ad durum ekinin gerektiği halde kullanılmadığı için yanlış yapıldığı görülmektedir.

YK Ben bu lisesi önce 10. okulda okudum. (Duman, 2013: 91)

DK Ben bu liseden önce 10. okulda okudum. (Duman, 2013: 91)

Uzaklaşma ad durum ekinin yerine yönelme ad durum ekinin kullanılmasından dolayı yanlış yapıldığı görülmektedir.

YK Ben **nineme** çok memnunum. (Duman, 2013: 91)

DK Ben **ninenden** çok memnunum. (Duman, 2013: 91)

4.7.3. Yönelme Ad Durum Ekinin Kullanımında Görülen Yanlışlar

Kırgız Türkçesinde yönelme ad durum eki **-ga (-ga/ -ge)**'dir. Hedef kitle tarafından Türkiye Türkçesi konuşulurken de yazılırken de ana dilin etkisiyle yönelme ad durum ekinin yerine **-ga (-ga/ -ge)** ekini kullanıldığı görülmektedir.

YK Dersten sonra **evge** gidiyorum.

DK Dersten sonra **eve** gidiyorum.

Sonu sesli harfle biten kelimelere yönelme ad durum eki getirilirken yönelme ad durum ekinden önce "n" sesinin getirildiği görülmektedir.

YK Bahçene ağaç diktik.

DK Bahçeye ağaç diktik.

4.7.4. Belirtme Ad Durum Ekinin Kullanımında Görülen Yanlışlar

Kırgız Türkçesinde belirtme ad durum eki **-DI (-dı/ -di, -du/ -dü, -tı/ -ti, -tu/ -tü)** şeklindedir. Belirtme ad durum ekinin kullanımında ana dilin etkisinden dolayı yanlış yapıldığı görülmektedir.

YK Evdi temizledim. **YK** Oş'tu hiç görmedim

DK Evi temizledim. **DK** Oş'u hiç görmedim.

4.8. Tamlamaların Kullanımında Görülen Yanlışlar

Kırgız Türkçesinde tamlama ekleri **-dın / -din/ -dun / -dün / -tın / -tin / -tun / -tün** şeklindedir. Ana dilin etkisiyle tamlamalarda yanlışlar yapıldığı görülmektedir.

YK Evdin kapısı. **YK** Ağaçtın yaprağı.

DK Evin kapısı. **DK** Ağacın yaprağı.

4.9. Soru Eklerinin Kullanımında Görülen Yanlışlar

Soru eklerinin kullanımında görülen yanlışlardan bir tanesi ana dilin etkisiyle soru eklerine getirilmesi gereken kişi eklerinin soru ekinden önce gelen isim ya da fiile getirildiği görülmektedir.

YK Sen kitap okuyorsun mu? **YK** Derstesiz mi?

DK Sen kitap okuyor musun? **DK** Derste misiniz?

Soru eklerinin kullanımında görülen diğer bir yanlışlık soru eklerinin kendinden önce gelen isim ya da fiile birleşik yazılmasıdır. Kırgız Türkçesinde soru eklerinden önce gelen isim ya da fiillere birleşik yazıldığından ana dilin etkisinden kaynaklanan bir yanlış yapıldığı görülmektedir.

YK Yarın Narın'a gidecekmisin?

DK Yarın Narın'a gidecek misin?

4.10. -İl (-lı / -li / -lu / lü) X -sız (-sız / -süz / -süz / -süz) Sıfat Yapım Ekinin Kullanımında Görülen Yanlışlar

Hedef kitlenin sıfat olan kelimelere de sıfat yapım eklerini getirdiklerinden yanlış yapılmaktadır.

YK Güzelli kız.

YK Temizsiz ev.

DK Güzel kız.

DK Kirli ev.

4.11. DA (da/ de) Bağlacının Kullanımında Görülen Yanlışlar

Kırgız Türkçesinde “da” bağlacının “de” şekli olmadığından Türkiye Türkçesi öğreniminde bağlaçtan önce gelen kelimedeki kalınlık-incelik durumuna bakılmaksızın “de” bağlacının yerine de ana dilin etkisiyle “da” bağlacı kullanılmaktadır.

YK Yarın ben da Talas'a gideceğim.

YK Yarınki programa Ahmet da gelecek.

DK Yarın ben de Talas'a gideceğim.

DK Yarınki programa Ahmet de gelecek.

4.12. “bence/ sence” Gibi Eşitlik Halinin Kullanımında Görülen Yanlışlar

“Ben” ve “sen” kişi zamirlerine –İm (-ım/ -im/ -um/ -üm) ilgi eki getirilerek kullanıldığından yanlış yapıldığı görülmektedir.

YK Benimce bu film çok güzel.

DK Bence bu film çok güzel.

4.14. Sıfat- fiil Eklerinin Kullanımında Görülen Yanlışlar

Kırgız Türkçesinde geçmiş zaman sıfat- fiil eki olarak –gAn (– gan/ -gen,) kullanılmaktadır. Hedef kitlenin Türkiye Türkçesindeki –DİK (-dik/ -dik/ -duk/ -dük/ -tık/ -tik/ -tuk/ -tük) sıfat fiil eklerinin getirilmesi gereken yerlerde de –gAn (-gan/ -gen) sıfat fiil ekinin getirildiği ve yanlış yapıldığı görülmektedir.

YK Okuyan kitabım çok eğlenceliydi

DK Okuduğum kitap çok eğlenceliydi.

4.15. (y) –İp (-ıp / -ip / -up / -üp) Ulaçının Kullanımında Görülen Yanlışlar

Türkiye Türkçesinde fiilin son harfi sesli harfle bitiyorsa (y) - İp getirilir. Kırgız Türkçesinde durum farklıdır. Kırgız Türkçesinde fiilin son harfi sesli harfle bitiyorsa /p/ getirilir.

YK Başla- + p

DK Başla- +yip

4.16. -DAn (-dan / -den / -tan / -ten) önce X -DAn (-dan / -den / -tan / -ten) sonra Ulaçlarının Kullanımında Görülen Yanlışlar

Fiil kökünden sonra –Dıktan (-dıktan / dikten / -tıktan / -tikten) sonra getirilmesi gerekirken -DAn (-dan / -den / tan / -ten) önce X -DAn (-dan / -den / -tan / -ten) sonra ulaç eklerinin fiillere getirildiği görülmektedir.

YK Kalkmaktan sonra kahvaltı yaptım.

DK Kalktıktan sonra kahvaltı yaptım.

4.17. ile (-yla) Edatının Kullanımında Görülen Yanlışlar

Türkiye Türkçesindeki ile/ (-yla- yle) edatının Kırgız Türkçesindeki karşılığı “menen” şeklindedir. Türkiye Türkçesi ile Kırgız Türkçesindeki bazı kelime başlarında görülen “m” “b” değişiminden yola çıkarak öğrencilerin Kırgız Türkçesindeki “menen” edatının başındaki “m” sesini “b” sesine dönüştürerek “ile” edatı yerine “benen” kullandıkları görülmektedir.

YK Dordoy Pazarı'ndan gömlek benen çorap aldım.

DK Dordoy Pazarı'ndan gömlek ile çorap aldım.

4.18. Emir Kipinin Kullanımında Görülen Yanlışlar

Emir kipi II. çokluk kişi ekinin olumlu ve olumsuzunun kullanımında son harfi sesli ile biten fiillerin kullanımında yanlış yapıldığı görülmektedir.

YK Kitap okun!

YK Kitap okuman!

DK Kitap okuyun!

DK Kitap okumayın!

4.19. Türkiye Türkçesindeki İstisna Kelimelere Gelen Eklerin Kullanımında Görülen Yanlışlar

Türkiye Türkçesine yabancı dillerden giren kelimelere çokluk ekleri getirildiğinde yanlış yapıldığı görülmektedir. Türkiye Türkçesinde kelime içinde kalın ünlü varsa **-lar** çokluk eki, ince ünlü varsa **-ler** çokluk eki getirilir. Türkiye Türkçesine yabancı dillerden giren bazı kelimeler bu kurla uymaz. Bundan dolayı da yanlış yapıldığı görülmektedir.

YK Dün okulumuza **generallar** geldi.

DK Dün okulumuza **generaller** geldi.

YK Bişkek'te **terminallar** var.

DK Bişkek'te **terminaler** var.

4.20. et-/ tat-/ git-/ güt- Fiillerinin Kullanımında Görülen Yanlışlar

et-/ tat-/ git-/ güt- fiillerine **şimdiki zaman (olumlu ve olumlu soru), gelecek zaman (olumlu ve olumlu soru) geniş zaman (olumlu ve olumsuz soru) ve yeterlik fiili (olumlu ve olumsuz)** ekleri getirildiğinde “t” sesi yumuşayarak “d” sesine dönüşür. Hedef kitlenin bu kurala uymayarak yanlış yapıldığı görülmektedir.

YK Yarın Celalabat'a **giteceğim**.

YK Ben de köye **gitebilirim**.

DK Yarın Celalabat'a **gideceğim**.

DK Ben de köye **gidebilirim**.

4.21. ye-/ de- Fiillerinin Kullanımında Görülen Yanlışlar

ye-/ de- fiillerine **şimdiki zaman (olumlu ve olumlu soru), gelecek zaman (olumlu ve olumlu soru) ve yeterlik fiili (olumlu ve olumlu soru)** ekleri getirildiğinde “e” sesi “i” sesine dönüşür. Bu kurala uyulmamaktadır.

YK Pasta **yeyorum**./ Pasta **iyorum**.

DK Pasta **yıyorum**.

4.22. Yeterlik Fiilinin Olumsuzunun Kullanımında Görülen Yanlışlar

Yeterlik fiilinin olumsuzunun kullanımında aşağıdaki verilen örnekteki gibi yanlışlar yapıldığı görülmektedir.

YK O bu işi **bitirebilmez**.

DK O bu işi **bitiremez**.

5. Yalancı Eşdeğerlerde Görülen Yanlışlar

5.1. Bazı Fiillerin Kullanımında Görülen Yanlışlar

5.1.1. **bin-** fiilinin Kırgız Türkçesindeki karşılığı **otur-** şeklindedir.

YK Otobüse **oturdum**.

DK Otobüse **bindim**.

5.1.2. **in-** fiilinin Kırgız Türkçesindeki karşılığı **tüş-** şeklindedir. Kırgız Türkçesindeki fiil başındaki **/t/** sesinin **/d/** sesine dönüştürülüp kullanıldığı görülmektedir.

YK Otobüsten **düşüm**.

DK Otobüsten **indim**.

5.1.3. **yardım et-** fiilinin Kırgız Türkçesindeki karşılığı **cardam ber-** şeklindedir. Kırgız Türkçesindeki fiil **/c/** sesi **/y/** sesine, **/b/** sesi de **/v/** sesine dönüştürülerek kullanılmaktadır.

YK Anneme mutfakta yardım **verdim**.

DK Anneme mutfakta yardım **ettim**.

5.1.4. **harca-** fiilinin Kırgız Türkçesindeki karşılığı **ketir-** şeklindedir. Kırgız Türkçesindeki fiil **/k/** sesi **/g/** sesine dönüştürülerek kullanılmaktadır.

YK Dün pazarda 500 TL **getirdim**.

DK Dün pazarda 500 TL **harcadım**.

5.1.5. **gayret et-** fiilinin Kırgız Türkçesindeki karşılığı **araket kıl-** şeklindedir. **Gayret et-** fiilinin yerine **hareket et-** fiilinin kullanıldığı görülmektedir.

YK Türkçe öğrenmek için **hareket ediyorum**.

DK Türkçe öğrenmek için **gayret ediyorum**.

YK Taze ev.

DK Temiz ev.

5.2. Yazılışları Aynı Anlamları Farklı Olan Bazı Sözcüklerde Görülen Yanlışlar

5.2.1. “kol” ve “el” sözcükleri

Türkiye Türkçesinde “kol” ve “el” sözcükleri farklı organları karşılamaktadır. Kırgız Türkçesinde ise “kol” sözcüğü aynı zamanda “el” organını da karşılamaktadır. Hedef kitlenin ana dilin etkisiyle Türkiye Türkçesindeki “kol” ve “el” organları için her ikisinin yerine de “kol” sözcüğünü kullandıkları görülmektedir.

YK Bir kolumuzda beş parmak vardır.

DK Bir elimizde beş parmak vardır.

5.2.2. “temiz” sözcüğü

“temiz” sözcüğü genellikle yanlış kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesindeki “temiz” sözcüğünün Kırgız Türkçesindeki karşılığı “taza” sözcüğüdür. “taze” sözcüğü ile “temiz” sözcüğü birbirine karıştırılarak yanlış yapıldığı görülmektedir.

5.2.3. “zor” sözcüğüyle Kırgız Türkçesinde de karşılaşmaktadır. Fakat bu sözcüğün Türkiye Türkçesi ile Kırgız Türkçesindeki anlamı farklıdır. “zor” sözcüğü Kırgız Türkçesinde “muhteşem” anlamına gelmektedir. Ana dilin etkisiyle “zor” sözcüğünün yanlış kullanıldığı görülmektedir.

YK Bu film zor.

DK Bu film muhteşem.

Yalancı eşdeğerlikten dolayı yapılan yanlışlar aşağıdaki örneklerle çoğaltılabilir.

5.2.4. Bazı Yalancı Eşdeğer İsimler

1. TT at	KT at “1. isim 2. binek hayvan” (KTTTYE, s. 2260)
2. TT bank	KT bank “banka” (KTTTYE, s. 2260)
3. TT banka	KT banka “kavanoz, cam şişe” (KTTTYE, s. 2261)
4. TT büyük	KT biyik (yüksek) (KTTTYE, s. 2261)
5. TT gün	TT kün “güneş” (KTTTYE, s. 2264)
6. TT magazin	KT magazin “mağaza, dükkan” (KTTTYE, s. 2264)
7. TT ot	KT ot “ateş” (KTTTYE, s. 2264)
8. TT oy	KT oy “fikir, düşünce” (KTTTYE, s. 2264)
9. TT pasta	KT pasta “macun, krem” (KTTTYE, s. 2265)
10. TT suret	KT sûret “resim, tablo” (KTTTYE, s. 2265)

5.2.5. Bazı Yalancı Eşdeğer Fiiller

1. TT ayık-	KT ayık- “hastalıktan iyileşmek” (KTTTYE, s. 2267)
2. TT bas-	KT bas- “yürümek, adımlamak” (KTTTYE, s. 2267)
3. TT koş-	KT koş- “eklemek, ilave etmek” (KTTTYE, s. 2268)
4. TT say-	KT say- “batırmak” (KTTTYE, s. 2268)
5. TT şaş-	KT şaş- “acele etmek” (KTTTYE, s. 2268)
6. TT tazele	
7. TT tüt-	KT tüt- “dayanmak, katlanmak” (KTTTYE, s. 2269)
8. TT üz-	KT üz- “koparmak” (KTTTYE, s. 2269)

5.3. Anlamları ve Yazılışları Farklı Olan Bazı Fiillerin Kullanımında Görülen Yanlışlar

Türkiye Türkçesinde **seyret-** = **izle-** fiillerinin Kırgız Türkçesindeki karşılığı **kör-** fiildir. Hedef kitlenin **seyret-** = **izle-** fiillerinin yerine **kör-** fiilindeki “k” sesini “g” sesine dönüştürerek, **gör-** şeklinde kullandıkları görülmektedir.

YK Televizyon **görüyoruz.** / Televizyon **görüp oturuyoruz.**

DK Televizyon **seyrediyoruz.**

6. Cümle İçinde Görülen Yanlışlar

6.1. “burası / şurası / orası” İşaret Zamirlerinin Kullanımında Görülen Yanlışlar

Türkiye Türkçesindeki “burası / şurası / orası” gibi işaret zamirleri Kırgız Türkçesinde “bul jer / mına jer / al jer” şeklindedir. Ana dilin etkisiyle konuşma ve yazma esnasında “burası / şurası / orası” yerine “bu yer / şu yer / o yer” şeklinde söylendiği ve yazıldığı görülmektedir.

YK Bu yer çok güzel bir park. **YK** Bu yer o yerden daha güzel.

DK Burası çok güzel bir park. **DK** Burası orasından daha güzel.

6.2. var X yok Kelimelerinin Kullanımında Görülen Yanlışlar

Türkiye Türkçesindeki **varX yok** Kırgız Türkçesinde **barX cok** şeklindedir. Ana dilin etkisinden dolayı **varX yok** yerine **barX cok** şeklinde kullanıldığı görülmektedir.

YK Sınıfta öğretmen **bar.** **YK** Sınıfta öğretmen **cok.**

DK Sınıfta öğretmen var. DK Sınıfta öğretmen yok.

6.3. “Adınız (isminiz) ne?” Sorusu Sorulurken Yapılan Yanlışlar

Kırgız Türkçesinde canlıların adı sorulurken “kim?” sorusu sorulur. Ana dilin etkisiyle Türkiye Türkçesini konuşurken de yazarken de “adınız ne?” yerine “adınız kim?” şeklinde kullanıldığından yanlışlık yapıldığı görülmektedir.

YK Adınız kim?

DK Adınız ne?

6.4. “Aydın Kaçı?” Sorusuna Verilen Cevapta Görülen Yanlışlar

Kırgız Türkçesinde “ayın kaç?” sorusuna cevap verilirken sayılara **-InCI (-ıncı / -inci / -uncu / -üncü)** sıra sayı sıfatı getirilmektedir. Ana dilin etkisiyle yanlış yapılmaktadır.

YK Beşinci ocakta Bermet’in doğum gününü kutlayacağız.

DK Beş ocakta Bermet’in doğum gününü kutlayacağız.

6.5. Tarihlerin Söylenişi ve Yazılışı Sırasında Görülen Yanlışlar

Kırgız Türkçesinde bin sayısı ile başlayan tarihler söylenirken ve yazılırken tarihin başına “1” (bir) sayısı getirilmektedir. Ana dilin etkisiyle bin sayısı ile başlayan tarihlerin kullanımında yanlış yapıldığı görülmektedir.

YK Bir bin dokuz yüz seksen iki yılında Bişkek’te doğdum.

DK Bin dokuz yüz seksen iki yılında Bişkek’te doğdum.

YK Bir bin dokuz yüz seksen sekizinci yılda Türkiye’ye gittim.

DK Bin dokuz yüz seksen sekiz yılında Türkiye’ye gittim.

6.6. “kaç?” Soru Sıfatının Kullanımında Görülen Yanlışlar

“kaç?” Kırgız Türkçesinde “kança” şeklinde kullanılmaktadır. Bu sebepten ana dilin etkisiyle Türkçe konuşurken de yazarken de ana dildeki şekliyle kullanılmaktadır.

YK Bu elbise kança lira?

DK Bu elbise kaç lira?

6.7. Mevsim Adlarının Kullanımında Görülen Yanlışlar

Mevsim adlarının kullanımında da ana dilin etkisinden dolayı aşağıda verilen örnekteki gibi yanlışlar yapıldığı görülmektedir.

YK Cazda Türkiye’ye gideceğim.

DK Yazın Türkiye’ye gideceğim.

6.8. Saatlerin Kullanımında Görülen Yanlışlar

Türkiye Türkçesinde saatlerin kullanımında **geç-** fiilinden sonra **şimdiki zaman (-iyor)** eki getirilirken Kırgız Türkçesinde saatlerin kullanımında **geç-** fiilinden sonra **geçmiş zaman eki (-DI)** getirilmektedir. Saatlerin kullanımında da ana dilin etkisiyle **geç-** fiilinden sonra **geçmiş zaman eki (-DI)** ekinin getirildiği görülmektedir.

YK Saat dokuzu on geçti.

DK Saat dokuzu on geçiyor.

Saatlerin kullanımında karşılaşılan diğer bir yanlış rakamlardan sonra getirilen **(y)I (-ı/ -i/ -u/ -ü) (biri, ikiyi)** eklerinin yerine ana dilin etkisiyle **-Dan (-dan/ -den/ -tan/ -ten)** eklerinin getirilmesinden dolayı yanlış yapıldığı görülmektedir.

YK Saat birden beş geçiyor. YK Saat beşten yirmi geçiyor.

DK Saat biri beş geçiyor. DK Saat beşi yirmi geçiyor.

Türkiye Türkçesindeki saat **-(yA)** “var”, Kırgız Türkçesinde “var” yerine “kaldı” denilmektedir.

YK Saat dokuza on kaldı.

DK Saat dokuza on var.

6.9. Gün Adlarının Kullanımında Görülen Yanlışlar

Kırgız Türkçesinde haftanın günleri söylenirken o gün hangi günse, o günün adı değil de hafta adlarının sıralamadaki (1. Pazartesi 2. Salı 3. Çarşamba 4. Perşembe 5. Cuma 6. Cumartesi 7. Pazar) yeri söylenmektedir. Hedef kitle tarafından Türkiye Türkçesini konuşurken de yazarken de ana dilin etkisiyle yanlış yapıldığı görülmektedir.

YK Yarın **dördüncü gün** (perşembe).

DK Yarın **perşembe**.

6.10. “siz nasılsınız?” Sorusunun Kullanımında Görülen Yanlışlar

Kırgız Türkçesinde “**siz nasılsınız?**” sorusundaki “**siz**” yerine dönüşlük zamiri olan “**öz**” (**kendi**) kullanılmaktadır. Ana dilin etkisiyle “**öz**” dönüşlük zamiri ya da “**öz**” dönüşlük zamirinin yerine Türkiye Türkçesindeki karşılığı “**kendi**” sözcüğü kullanılmaktadır.

YK **Kendiniz** nasılsınız?

YK **Özünüz** nasılsınız?

DK **Siz** nasılsınız?

DK **Siz** nasılsınız?

6.11. “bir gün” Sözcüğünün Kullanımında Görülen Yanlışlar

Ana dilin etkisinden dolayı yanlış yapıldığı görülmektedir. “**bir gün**” yerine “**gün**” kelimesine “**ü**” belirtme durum ekinin getirilerek “**bir günü**” şeklinde kullanıldığı görülmektedir.

YK **Bir günü** arkadaşlarımla buluştuk.

DK **Bir gün** arkadaşlarımla buluştuk.

6.12. “diye” Sözcüğünün Kullanımında Görülen Yanlışlar

“**diye**” sözcüğünün Kırgız Türkçesindeki karşılığı “**dep**” şeklindedir. Ana dilin etkisinden dolayı “**diye**” yerine “**dep**” kullanılmaktadır.

YK Babam “Okula gittin mi?” **dep** sordu.

DK Babam “Okula gittin mi?” **diye** sordu.

6.13. “diye cevap ver-” Fiilinin Kullanımında Görülen Yanlışlar

Türkiye Türkçesindeki “**diye**” yerine Kırgız Türkçesinde “**dep**” kullanılmasından dolayı Türkiye Türkçesindeki “**diye cevap ver-**” yerine “**dep cevap ver-**” kullanıldığı görülmektedir.

YK “Okula gitmedim.” **dep cevap verdim**.

DK “Okula gitmedim.” **diye cevap verdim**.

6.14. “hep, hepsi, tüm, bütün” Gibi Sözcüklerin Kullanımında Görülen Yanlışlar

“**hep, hepsi, tüm, bütün**” gibi sözcüklerin kullanımında ana dilin etkisi görülmektedir. Sözcüklere gereksiz ekler getirildiği görülmektedir.

YK **Hepimiz** sinemaya gittik.

DK **Hepimiz** sinemaya gittik.

YK **Hepsi** öğretmenler tatile çıktılar.

DK **Öğretmenlerin hepsi** tatile çıktı.

6.15. “başla- ve doğ-“ Fiillerinin Kullanımında Görülen Yanlışlar

Türkiye Türkçesindeki “**başla-**” ve “**bitir-**” fiilleri Kırgız Türkçesinde “**başlan-**” ve “**bit-**” şeklindedir. Bu fiillerin ana dilin etkisiyle yanlış kullanıldığı görülmektedir. “**başla-**” fiilinin yerine “**başlan-**”, “**bitir-**” fiilinin yerine “**bit-**” kullanıldığı görülmektedir.

YK Film saat 21.00’de **başlandı**.

YK Ödevlerimi **bittim**.

DK Film saat 21.00’de **başladı**.

DK Ödevlerimi **bitirdim**.

7. Kalıp İfadelerin Kullanımında Görülen Yanlışlar

7.1. Rusçanın Kırgız Türkçesine Olan Etkisinden Dolayı Kalıp İfadelerde Görülen Yanlışlar

Kırgız Türkçesinde, “**Milli ve dini bayramlar, özel günler**” için kullanılan kalıp kutlama ifadeleri Rusçadan etkilenmiştir. Türkiye Türkçesi öğrenilirken yukarıda belirtilen kalıp ifadelerin kullanımında yanlış yapıldığı görülmektedir.

YK Doğum **gününüzle kutluyorum**.

YK Bayramınızla!

DK Doğum **gününüz kutlu olsun**.

DK Bayramınız **kutlu olsun!**

7.2. “İzin İstemek” İçin Kullanılan Cümlelerinin Kullanımında Görülen Yanlışlar

Türkiye Türkçesini konuşurken de yazarken de “**izin istemek**” için söylenen cümlelerinde de Rusçanın Kırgız Türkçesine etkisinden dolayı yanlış yapıldığı görülmektedir. Türkiye Türkçesindeki “**girebilir miyim?, çıkabilir miyim?**” gibi izin istemek ifadeleri Rusçada **можно войти/ mojno voyti (girmeye olur mu?)**, Rusça **можно выйти /mojna vıyti (çıkılmaya olur mu?)** şeklindedir.

YK Girsem olur mu?/ Mümkün mü?

DK Girebilir miyim?

7.3. iste- Fiilinin Kullanımında Görülen Yanlışlar

Türkiye Türkçesindeki **iste-** fiilinin yerine Rusçada (**просить-/ prosit**) **sor-** fiili kullanılmaktadır. Kırgız Türkçesinde de Rusçanın etkisiyle **iste-** fiili yerine **sor-** fiili kullanılmaktadır. Bundan dolayı Türkiye Türkçesi konuşurken de yazarken de yanlış yapıldığı görülmektedir. Aşağıda örnek olarak Rusça cümle verilmiştir.

Я **попросила** Айгерима помочь мне./ Ya **poprosila** Aygerima pomoç мне./ Aygerim'den bana yardım etmesini **sordum**.

YK Aygerim'den bana yardım etmesini **sordum**.

DK Aygerim'den bana yardım etmesini **istedim**.

7.4. “bu” İşaret Sıfatının Kullanımında Görülen Yanlışlar

Türkiye Türkçesindeki “**bu**” işaret sıfatının Rusça karşılığı “**это/ (eta)**” (**bu**) şeklindedir. Rusçanın Kırgız Türkçesine etki etmesi sonucu Rusça “**это/ (eta)**” (**bu**) işaret sıfatının gereksiz yere kullanıldığı görülmektedir.

YK Benim en çok sevdiğim meyve **bu muzdur**.

DK Benim en çok sevdiğim meyve **muzdur**.

7.5. “Türk mutfağı, Türk yemekleri, Türk çayı” Gibi İfadelerin Kullanımında Görülen Yanlışlar

“**Türk mutfağı, Türk yemekleri, Türk çayı**” gibi ifadelerin kullanımında Rusçanın Kırgız Türkçesine etki etmesinden dolayı yanlışlar yapıldığı görülmektedir. Örneğin “**Türk yemekleri çok lezzetli.**” cümlesi Rusçada “**Турецкие блюда очень вкусные.** / **Turetskie blyuda oçen vkusnie.** / **Türkçe yemekler çok lezzetli.**” şeklinde söylenmektedir. “**Türk**” milliyet adının yerine “**Türkçe**” dil ismi kullanılmaktadır.

YK Türkçe yemekler çok lezzetli.

DK Türk yemekleri çok lezzetli.

Sonuç ve Öneriler

Türkiye Türkçesinin ve Kırgız Türkçesinin aynı dil ailesine mensup olması, ana dilin öğrenilen dile etkisi, alfabe farklılığı ve Rusçanın Kırgız Türkçesine olan etkisinden dolayı Türkiye Türkçesi öğrenilirken yanlışlar yapıldığı görülmektedir.

Türkiye Türkçesi ve Kırgız Türkçesinin dilbilgisi kuralları büyük oranda birbirine benzediğinden anadilin etkisiyle bu benzerlikler öğrenciler tarafından fark edilememektedir.

Elde edilen bilgilerden yola çıkarak yapılan yanlışların kısa sürede giderilebilmesi ve daha kaliteli bir Türkiye Türkçesi öğreniminin gerçekleştirilebilmesi için yapılması gerekenler konusunda aşağıdaki hususlara dikkat edilmesi önemlidir.

1. Öncelikle hedef kitle gözlemlenerek seviyeleri hakkında görüş elde edilmelidir. Hedef kitlenin seviyesi hakkında görüş elde edilmesi, gerek öğretim elemanı gerekse öğrencilerin işini kolaylaştıracaktır.
2. Yukarıda belirtilen alfabe kaynaklı yapılan yanlışların ortadan kaldırılabilmesi için geriye dönülmeli, söz konusu harflerin üzerinde durulmalı, tekrar yapılmalıdır.
3. Yanlış kullanılan sesler öğretim elemanı tarafından tahtanın bir köşesine yazılarak, ders esnasında söz konusu harflerin hedef kitleye toplu telaffuz ettirilmesi faydalı olacaktır.
4. Hedef kitlenin ana dilinin Türkiye Türkçesi olmadığı, Türkiye Türkçesini yeni öğrenecekleri hiçbir zaman akıldan çıkarılmamalıdır. Öğretim elemanları tarafından bu duruma dikkat edilmeli, konuşurken kelimelerin oldukça yavaş bir biçimde telaffuz edilmesi hedef kitlenin söylenenleri çabuk kavrayabilmeleri açısından önemlidir.
5. Yazım yanlışlarının önüne geçilebilmesi için hedef kitlenin defterleri ve yazılı anlatım kâğıtları öğretim elemanları tarafından dikkatlice incelenmelidir. Yapılan yazım yanlışları öğretim elemanı tarafından kırmızı kalemle düzeltilerek yanlışlar öğrencilere gösterilmelidir.
6. Yazılı anlatım kâğıtlarının öğretim elemanı tarafından kontrol edildikten sonra son (düzeltilmiş) hali öğrencilere verilerek yazılı anlatım kâğıtlarının tekrar temiz bir kâğıda geçirilmesi alışkanlığının kazandırılması faydalı olacaktır.
7. Hedef kitlenin Türk soylu olmasından dolayı Türkiye Türkçesi ve Kırgız Türkçesinden ortak olan kelimelere öğretim elemanı tarafından sık yer verilmesi öğrencilerin derse olan ilgilerini artıracaklığı düşüncesiyle hareket edilmelidir. Aynı zamanda hedef kitlenin Türkiye Türkçesi ile ortak tarihe, ortak dile sahip olduğu da kafalarında yer etmesi açısından önemlidir. Bunun için de öğretim elemanının hedef kitlenin dilini bilmesi öğretim sırasında faydalı olacaktır.
8. Yalancı eşdeğerliklerden dolayı çok yanlış yapıldığı görülmektedir. Yalancı eşdeğerlerin üzerinde yeteri kadar durulması yapılan yanlışların azalmasını sağlayacaktır.
9. Tespit edilen yanlışlara yönelik mutlaka materyaller hazırlanarak yanlışların önüne geçilmelidir.
10. Hazırlanan metinlerde de tarihi, kültürel ortaklıklardan, gelenek göreneklerden, şair ve yazarlardan bahseden konulara yer verilmesi uygun olur.
11. Hedef kitlenin derse hazırlıklı gelmeleri gerekli kaynakları yanlarında bulundurmaları (ders kitabı, çalışma kitabı, sözlük vs.) öğrenmenin hızlanması açısından gereklidir.
12. Dilbilgisi öğretiminde öğretim elemanının farklı renklerde kalem kullanması (kök, ek gibi yazımlarda) hedef kitlenin dikkatini çekeceğinden yapılan yanlışların önüne geçilecektir.

Dil öğretimi zevkli, bir o kadar da yorucu olmasına rağmen öğretim elemanlarının sabırlı olmaları hedef kitle tarafından yapılan yanlışları azaltacaktır.

Kaynakça

- Açık, F. (2008), Türkiye'de Yabancılara Türkçe Öğretilirken Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *Doğu Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu'nda Sunulan Bildiri*, s. 1-9, Kıbrıs.
- Alkaya, E., Buran, A., (1999), *Çağdaş Türk Lehçeleri*, Elazığ: Türkiye ve Türk Dünyası İktisadi ve Sosyal Araştırmalar Vakfı, Elazığ Şubesi Yayınları.
- Alyılmaz, S., Biçer, N., Çoban İ. (2015), Atatürk Üniversitesinde Öğrenim Gören Kırgız Öğrencilerin Türkiye ve Türkiye'ye Yönelik Görüşleri, *Teke, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, Sayı 4/1, s. 328- 338.
- Biçer, N. (2012), Hunlardan Günümüze Yabancılara Türkçe Öğretimi, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, Sayı 1/4, s. 107-133.
- Cumakunova, G. (2005), *Türkçe- Kırgızca Sözlük*. Bışkek: KTMÜ Yayınları.
- Demircan, Ö. (2005), *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri*, İstanbul: D R Yayınları.
- Diyanbayeva, M. (2017), Kırgız Türkçesi ve Türkiye Türkçesi Arasındaki Yalancı Eşdeğerler, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Dergisi*, 6/4, s. 2256- 2271.
- Doğan, İ., ÖZTÜRK, A. (2016), *Sorunları ve Tartışmalarıyla Türkçe*, Ankara: Gece Kitaplığı.
- Duman, A. (2003), Türk Soylulara Türkiye Türkçesi Öğretiminde Metin Seçimi, *TÜBAR-XIII-/ Bahar*, s. 151.
- Duman, G.B. (2013), Kırgızların Türkiye Türkçesi Öğrenirken Ad Durum Biçimbirimleriyle İlgili Yaptıkları Hatalar ve Çözüm Önerileri, *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 5, s. 82-94.
- Erdoğan, E. (2015), Türk Dillilere Türkiye Türkçesi Öğretiminde Karşılaşılan Başlıca Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *Uluslararası Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Sempozyumu: Türk Dillilere Türkiye Türkçesi Öğretimi Adlı Sempozyumda Sunulan Bildiri*, s. 1-18, Erzurum.
- Ergin, M. (1990), *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Güven, E. (2007), *Yabancıların Türkçe Öğrenirken Ad Durum Eklerinde Yaptıkları Hataların Çözümlemesi ve Bu Hataların Giderilmesine Yönelik Öneriler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kaplankıran, İ., Kumsar, E. (2016), Kazakların Türkiye Türkçesi Öğreniminde Yaptıkları Yanlışlıklar Ve Bu Yanlışlıkların Düzeltilmesine Yönelik Öneriler, *Diyalektolog Dergisi*, Sayı 12, s. 81- 103.
- Otur, E. (2017), *Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntem ve Tekniklerin Türkçe Öğretimine Uyarlanması*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ordu: Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.
- Öksüz, A. (2011), Türk Soylulara Türkiye Türkçesinin Öğretiminde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *Gazi Üniversitesi Türkçe Araştırmaları Akademik Öğrenci Dergisi*, Sayı 1, s. 72- 84, Ankara.
- Öner, M. (1998), *Bugünkü Kıpçak Türkçesi*, Ankara: TDK Yayınları.
- Yalçın, A. (2006), *Türkçe Öğretim Yöntemleri*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yılmaz, O. (2015), Türkiye Türkçesi Öğrenen Kazakistanlıların Karşılaştıkları Sorunlar, *TÜBAR- XXXVII- Bahar*, s. 257- 275.

İnternet Kaynakları

<http://www.goldenbridgenews.com/turkiye-disindaki-en-buyuk-turkce-ogretim-merkezi-manas-universitesi-yabanci-diller-yuksekokulu/>

Summary

With the disintegration of the Soviet Union, the Turkish people in the Soviet Union declared their independence and the Turkish republics emerged. Brother declared its independence by the Republic of Turkey with the Turkish Republic of political, military, economic and cultural fields, especially in the field of education have been many partnerships. As a result, Turkish natives began teaching Turkish.

There are also Kyrgyzs among in Learning Turkish Turkey. There are people both in Kyrgyzstan as well as in Turkey, who is studying , employee coming to work are taught Turkey Turkish.

September 30, 1995 by a bilateral agreement between the Republic of Turkey in the Republic of Kyrgyzstan Turkey Manas University was established Kyrgyzstan- a state university named partners. This training is given in Turkish universities in Turkey in a year preparatory classes for Kyrgyz students who receive training.

Learning from a different language other than the main language has continued to be learned as it becomes a need to learn by people as much as the day-to-day passing of "a new person" for some, and "needed by necessity" for others. Among the languages learned in the world, Turkish also takes place and nowadays the education of Turkic people and the teaching of Turkic people to foreigners are going on rapidly.

Turkey should be considered when making the most important issue is to recognize teaching Turkish audience. If the target group is Turkish noble, a different teaching model should be applied to the target group due to historical, historical, cultural, customary and common partnerships with Turkish nobles. Partnerships on the outside should be felt by the target group. Thus, Turkey Turkish education will be facilitated by the audience enjoyable. Language other than historical, cultural partnership to be noticed by the audience at the same time is extremely important in terms of Turkey rapprochement and partnership was converted into a union of forces against the Turks.

Of course, the influence of mother tongue is inevitable while learning a foreign language. This situation is different for the Kyrgyz. Kyrgyzstan is spoken in Russian as well as Kyrgyz Turkic. Turkey Turkish learners because of two languages spoken, both the native language while learning while they do wrong under the influence of a number of Russian.

Mother tongue and another at Kyrgyz Turkish of the effects of the Russian Kyrgyz Turkish and Turkey belong to the same language family of Turkish (phonology, morphology, syntax, etc.) and its Kyrgyz to Turkey in the study should provide some conveniences while learning Turkish determination in experiencing the opposite situation It was.

Using the Cyrillic alphabet Kyrgyz, Turkey Turkish origin learning the Latin alphabet while they are doing wrong when faced with the alphabet. The Cyrillic alphabet and the Latin alphabet are often encountered with the same form, with

mistakes resulting from the letters that meet different voices as sound. For example, / b / voice in the Latin alphabet corresponds to / v / voice in the Cyrillic alphabet. Because of this difference between Cyrillic and Latin alphabet, "beyaz"(white) words are seen as "veyaz" written.

Errors in the pronunciation of the sounds are also made. Cyrillic alphabet / ж / lyric / c / ly in the Latin alphabet, while / c / and / j / are two different sorts. Turkey Kyrgyz learning Turkish / j / sound / C / audio pronunciation as they are seen. For example, "Jale" is pronounced "Cale".

Turkey Turkish and Kyrgyz Turkish spelling of the same word with different meanings are done wrong. The mistakes made in such false equivalents are quite excessive. For example, Turkey in Turkish "muz"(banana) in the words of one kind of fruit can meet in Kyrgyz Turkish "мыз / muz", "buz"(ice) meets the word.

In this study, universities in Turkey said they made mistakes they make mistakes while learning identified by Kyrgyz students learning the Turkish language is shown. In addition, suggestions on what to do in order to prevent the mistakes made are presented.
